

Aan: Gemeente Weert, college van B&W met een afschrift aan de en gemeenteraad
Wilhelminasingel 101
6001 GS Weert

Van: Stichting Groen Weert,

Datum: 05-05-2020

Betreft: Reactie op 'Landbouwvisie'

Geachte college,

Graag maken we gebruik van de geboden mogelijkheid te reageren op de „Landbouwvisie“ en brengen onderstaande kanttekeningen onder uw aandacht.

Allereerst is de nota eenzijdig gericht op één enkel landbouwaspect, namelijk het belang van de agrarische bedrijven bij groeimogelijkheden. Behalve dat het idee van kringlooplandbouw wordt onderschreven is er geen beschrijving en zeker geen weging van de aanzienlijke overschrijding van milieugrenzen door de landbouwontwikkelingen. Ook het ecologische incasseringsvermogen is overschreden.

In de tweede plaats is de nota diffuus: er is geen goede neutrale analyse, feiten en meningen lopen op vloeiende wijze door elkaar heen en een stellingname door de gemeente is niet te onderscheiden van standpunten van de belanghebbende agribusiness. Het wollige taalgebruik in de nota draagt verder bij aan het diffuse karakter van de nota. Het diffuse karakter van de nota is voor ons aanleiding geweest om de nota heel nauwgezet te analyseren: wat staat er nu eigenlijk in, wat zijn feiten en wat zijn meningen en van wie zijn die meningen? Deze analyse is als bijlage bijgevoegd.

In de derde plaats denken wij dat de nota niet veel gaat bijdragen aan een omslag in de landbouw. In essentie bevestigt en ondersteunt de gemeente de autonome ontwikkeling van de sector. Deze zal in het overgrote deel van het buitengebied leiden tot een verdere industrialisering van de landbouw.

Slechts in smalle kernrandzones rond stad en dorp wordt mogelijk bijgestuurd in de richting van een „minder industriële“ landbouw.

In de vierde plaats denken wij dat de gekozen nadruk op „stimuleren en faciliteren“ niet zal leiden tot de noodzakelijke verbeteringen. Eigenlijk is in het verleden bewezen dat je met vrijblijvendheid en goede intenties alléén, de immense overschrijding van milieugrenzen en ecologische grenzen niet kunt terugdringen. Anderzijds laten verplichtingen in andere sectoren uitstekende resultaten zien. Met als willekeurige voorbeelden het verbod op plastic tasje en de

invoering van de suikertax in het Verenigd Koninkrijk.

Wij denken dat goede normstelling veel meer gewicht moet krijgen. De normstelling zou strenger moeten zijn dan voorheen waarbij individuele versoepelingen een aanvullend spoor van „stimuleren en faciliteren“ zouden kunnen vormen.

Een vijfde kanttekening bij de nota is dat de gekozen benadering (zie eerste punt) afbreuk doet aan het „merk van Weert“ namelijk Weert als stad in het groen. Ruimte bieden voor doorzettende autonome ontwikkeling van de landbouw zal het probleem van landschappelijke verflakking eerder vergroten dan oplossen. Bosschages, houtwallen en bomen lopen verder gevaar, ‘dode’ akkers en de verontreiniging van sloten en bermen blijven bestaan

Wij willen de gemeente uitdagen om meekoppelingen te ontwerpen. Meekoppelingen waarbij de landbouw en het merk van Weert als stad in het groen elkaar versterken. Dit zou kunnen in de vorm van een infrastructureel plan om veel meer groen aan te leggen. Groen in de vorm van de aanplant van nieuw bos, een grootschalige aanplant, herstel én onderhoud van houtwallen, singels en hagen. Dergelijk maatregelen zouden mede aangemerkt moeten worden als landbouwmaatregelen want het biedt inkomensmogelijkheden voor ondernemers. Het ontwerp zou dan mede moeten worden gericht op die inkomensmogelijkheden. Zo'n groen infrastructureel plan zou prioriteit hebben in en rond de steeds verder verstenende stadsranden en dorpen. Niet alleen creatieve ondernemers krijgen extra mogelijkheden. Ook het merk Weert wint aan kracht. Het klimaat wint (CO2 onttrekking). De grote en groeiende vraag naar recreatieve mogelijkheden wordt beter gefaciliteerd waarvan de slimme ondernemer kan meeprofiteren.

Wellicht is de gemeente geneigd om dit soort voorstellen af te doen als maatregel voor andere functies, als een maatregel niet behorende tot landbouw. Wij menen dat als het faciliteren van verbrede landbouw een landbouwmaatregel is, met het bieden van een uitgebreidere groeninfrastructuur hiervoor, deze nog de nodige extra's biedt. In dit verband stellen wij voor een baten/kosten vergelijking te maken van de maatregel „sloop en herbestemming van oude bedrijfsgebouwen“ en de maatregel die wij hier voorstellen, de aanleg van een groeninfrastructuur. Voor onze (negatieve) beoordeling van een sloop en herbestemmingsregeling verwijzen we naar de bijlage.

Wij spreken de hoop uit dat het gemeentebestuur onze opmerkingen in overweging wil nemen

Met vriendelijke groet,

Namens het bestuur

Behandeld door:

Vz. Stichting Groen Weert

Stichting Groen Weert

Adviseur SGW

Bijlage: Analyse Landbouwvisie

BIJLAGE: ANALYSE LANDBOUWVISIE

1. Landbouwvisie

Het is niet een-twee-drie te bevatten wat de visie in de Landbouwvisie concreet en precies inhoudt. Daarom deze analyse. Het zou niet moeten, maar zonder zo'n analyse is het niet mogelijk om tot de kern door te dringen.

2. Taalgebruik en gebrekkige inhoud

Dat komt voor een deel door het onduidelijke taalgebruik maar belangrijker, door een slechte methodiek en gebrekkige inhoud. Wij denken dat een visie moet bestaan uit twee elementen volgens de volgende formule: *visie = waarneming + standpunt*. Waarbij waarneming staat voor beschrijving en analyse van de werkelijk. Zo ongeveer de „feiten“ dus. Hierbij past de opmerking dat meningen, gevoelens, interpretaties en beeldvorming van belangengroepen ook tot de werkelijkheid behoren. Deze aspecten moeten dan wel als zodanig worden onderkend.

De waarnemingen en de „feiten“ ontbreken (gelukkig) niet geheel maar zijn onvolledig en naar ons oordeel niet afdoende. Daardoor is de visie onvoldoende gefundeerd.

3. Gegevens Landbouwvisie

De feitelijke en concrete gegevens in de „Landbouwvisie“ staan in het factsheet op pagina 5 en 6. Dat zijn goede gegevens. Anderhalve pagina. Ze laten zien dat de algemene trend in Nederland zich ook in Weert voordoet. Gestage en sterke afname van het aantal bedrijven. Toeneemende hoeveelheid leegstaande bedrijfsgebouwen. Relatief sterke afname van de oppervlakte landbouwgrond. Wellicht is dit ook de oorzaak van een daling van het productievolume (wat vrij uitzonderlijk is).

Gegevens over de impact van de landbouw op milieu, gezondheid, landschap en natuur ontbreken geheel. Op een moment waarop de samenleving een rekening van 5 miljard Euro aan (stikstof)kosten krijgt gepresenteerd is het weglaten van deze aspecten van landbouw niet te verdedigen. Niemand zal heden ten dage durven te ontkennen dat ecologische en milieugrenzen ver zijn overschreden.

Nota bene waren, zo lezen we in het begin van de nota, het juist gezondheids- en milieuaspecten die aanleiding waren voor het opstellen van de nota.

4. Analyse feitelijke gegevens.

Een analyse van de feitelijke gegevens ontbreekt, althans een neutrale analyse. Ongeveer 15 bladzijden van de nota (inclusief bijlagen) wordt besteed aan meningen, gevoelens en beeldvorming die leven in of worden gehanteerd door de agribusiness. Ongeveer de hele framing van de agribusiness is opgenomen. Het is misschien handig hier even stil te staan bij het begrip framing. Dit begrip „verwijst naar een overtuigingstechniek in communicatie. De techniek bestaat eruit woorden en beelden zo te kiezen, dat daarbij impliciet een aantal aspecten van het beschrevene wordt uitgelicht“ (<https://nl.wikipedia.org/wiki/Framing>).

Dat de gemeente aandacht besteedt aan framing/meningen, gevoelens en beeldvorming vanuit de agribusiness is op zich niet erg, moet zelfs gebeuren. Maar het moet wel als zodanig worden geduid. En men moet zich realiseren dat er in de framing/communicatie vanuit de agribusiness nadrukkelijk aspecten worden weggelaten. De gemeente moet dus een en ander aanvullen met een neutrale en afstandelijke analyse. Taboes, mythes en blokkades moeten als zodanig worden geïdentificeerd. Hetgeen in het geheel niet is gebeurd.

Dat dit zo is misgelopen komt mogelijk doordat de gemeente een (communicatie)adviesbureau heeft ingehuurd dat sterk is gelieerd aan de agribusiness sector (zie <https://www.imagro.nl/nl/>).

De in onze ogen meest eenzijdige agribusiness-frames (beeldvormingen) voorzien wij in het volgende van de zo nodige aanvulling.

5. Door de gemeente overgenomen agribusinessframing

We zetten hier frames waarmee de tekst is doorweven achter en bij elkaar.

Op p 24: De landbouw staat onder zware druk. Bedrijven verdwijnen uit Weert. Economie gaat achteruit, kwaliteit en leefbaarheid landelijk gebied gaat achteruit. Leegstaande bedrijfsgebouwen. Verpaupering. Op p12: Het buitengebied loopt leeg en ondermijnende activiteiten dreigen (lees: productie drugs)

Een en ander is de schuld van de consument dan wel van de supermarkten die niet meer willen betalen (ook op p14). Volgens de gemeente zal een wijziging van de inkomensverdeling ten gunste van de producent leiden tot vergroening en verbreding. Op p 13: Er is een dreiging dat mét de landbouwbedrijven, ook de agribusiness gaat verdwijnen. Er is sprake van een „minimale massa“.

Er zou een kloof zijn tussen agrariër en burger en die zou kunnen worden gedicht door communicatie (p12, p 15).

De gemeente neemt op p 9 tweede alinea van boven een toch wel erg tendentius frame van de agribusiness over en maakt dat kennelijk tot haar gedachtegoed:

- de overheid belemmert bedrijven in hun groei door (nog) meer te reguleren
- er wordt alleen maar gewezen naar de agrariër (lees: de agrariër zou „schuldig“ zijn; aan groei, intensivering, zoonosen en schaalvergroting??)

Bovenstaande beeldvorming is een constante inbreng van de agrarische koepelorganisaties sinds meer dan 10 jaar. Wellicht met als oogmerk dreigende beperkingen ten gunste van milieu, gezondheid en ecologie buiten de deur te houden.

En om extra vergoedingen binnen te halen bijvoorbeeld voor de sloop van afgeschreven bedrijfsgebouwen. Een aantal zaken blijven buiten beeld.

6. Agrarische inkomens

Agrarische inkomens in Nederland zijn gemiddeld niet belabberd maar allerbehoorlijkst.

Allereerst zijn de inkomens die in de landbouw worden verdiend verre van slecht. Een medewerker van het CBS voelde zich afgelopen najaar tijdens het agrarisch tumult geroepen dit te benadrukken. Pieter Hein van Mulligen van het CBS vertelde dit bijvoorbeeld op NPO1 van zaterdag 5 okt. 2019 in nieuwsweekend; 75000 Euro besteedbaar inkomen. Idem in de Volkskrant van de daaraan voorafgaande week. Het gemiddelde inkomen ligt zo ongeveer op tandartsniveau. In het Financieel Dagblad, eveneens van afgelopen najaar, is dit ook nog eens uitvoerig belicht. Eerder al kwam uit CBS cijfers naar voren dat het aantal agrariërs in de vermogensklasse van miljonairs oververtegenwoordigd is. Met dit in het achterhoofd zou de gemeente toch voorzichtig moeten zijn met het kritiekloos overnemen van agribusiness retoriek zoals „leegloop platteland“, „verpaupering“ et cetera. Deze verschijnselen treden misschien op in afgelegen gebieden in Frankrijk maar niet in „de stad Nederland“ en ook niet in Weert.

7. De wetmatigheid van schaalvergroting en intensivering was, is en blijft onverminderd werkzaam.

In de tweede plaats moeten veel van de beweringen gezien worden in het licht van de wetten van de economie (zie <https://weblog.wur.nl/kringlooplandbouw/kringlooplandbouw-en-de-wetten-van-de-economie/>).

De economie stuurt als zwaar vliegwiel onverminderd in de richting van verdere schaalvergroting en intensivering. Juist dit mechanisme droeg ongetwijfeld bij aan de (volgens het CBS) gemiddeld goede inkomens en vermogensposities. Het is economisch, ook volgens de WUR-auteurs dus niet ongewenst dat jaarlijks een deel van de bedrijven geen opvolger heeft en de volgende generatie wat anders gaat doen. Zij stellen ook dat verbreding via natuurbeheer of zorglandbouw maar beperkt soelaas biedt. Een deeltijdbaan buitenshuis levert volgens hen al gauw meer op. Ook de agribusiness is groot voorstander van schaalvergroting en intensivering. Zij acht dit nodig voor de „ontwikkeling“ van de „blijvers“. Dat zij tegelijkertijd de vermindering van het aantal bedrijven als groot probleem presenteren moet dus als een tweeslachtig standpunt worden beschouwd. Je kunt niet vóór krachtige schaalvergroting zijn en tégen vermindering van het aantal bedrijven.

8 Wet van vraag en aanbod verantwoordelijk voor prijsvorming.

Dan is er de economische wet dat de (internationale) markt de prijzen bepaalt. De door de agrariërs als laag ervaren prijzen worden bepaald door het (grote) aanbod in relatie tot een (relatief kleine) vraag. Er kunnen dus geen specifieke schuldigen worden aangewezen zoals consumenten en supermarkten. Men moet zich bewust zijn van het schaalvergrotingsmechanisme waarin de grootschalig opererende agrarische onderneming nog goedkoop(er) produceert. Deze onderneming zet het prijsniveau, dat vervolgens ook geldt voor een collega-agrariër met een hoger kostenniveau.

9 Implicaties voor de indeling van bedrijven in categorieën (verbrede agrarische bedrijven, familiebedrijven en wereldbedrijven) op p10

De bovenbeschreven ontwikkeling van doorgaande schaalvergroting en intensivering maakt de indeling van de gemeente in verbrede agrarische bedrijven, familiebedrijven en wereldbedrijven weinig relevant. Wat betreft omvang van de productie is nu al het overgrote deel industriële landbouw gericht op de wereldmarkt. Zo worden alle uien in Nederland uitgevoerd en worden andere weer ingevoerd. Ook wat betreft eieren en ei producten is er een omvangrijke internationale handel, zo menen wij te weten. De bulk van de productie zal in de toekomst misschien op een heel beperkt aantal bedrijven worden gerealiseerd. De WUR auteurs over de wetten van de markt denken dat verbreding via natuurbeheer of zorglandbouw maar beperkt soelaas biedt. We willen niet al te pessimistisch zijn maar enig realisme is ook niet verkeerd.

10 Vraagstuk van de leegstaande stallen en bedrijfsgebouwen.

Hierover zijn krachtige frames in de Landbouwvisie opgenomen. Over de kwalificatie van het verschijnsel als verpaupering kunnen we kort zijn. Gelegenheidsargumentatie, want verpaupering betekent verarming en daarvan is geen sprake in het buitengebied gezien de gemiddeld gezien goed inkomens en vermogensposities in de landbouw. Daarnaast wonen er nog de nodige niet-agrarische bewoners in het buitengebied. Ook niet echt een verarmde of verarmende bevolkingsgroep. Bovendien staat er nu al 25.000 m² leeg en wij zien niet echt verpaupering. Ook het ondermijningsargument moet worden gezien als gelegenheidsargumentatie. Het lijkt ons dat de gemeente voor een aanpak van de drugsproductie niet te rade moet gaan bij de agribusiness maar bij criminologen. Ons gezond verstand zegt ons dat het ondermijningsprobleem niet zal worden opgelost door de sloop van een aantal leegstaande agrarische bedrijfsgebouwen.

De vraag die aan de orde is bij de kwestie van de leegstaande bedrijfsgebouwen is wie de kosten van afgeschreven bedrijfsmiddelen moet betalen. Moet dat de ondernemer zijn die er de inkomsten van heeft genoten? Moeten dat de inwoners van Weert zijn in de vorm van een hogere OZB? Of de algemene belastingbetaler. Er is wel geopperd dat de schaalvergroters, de blijvers die nieuwe bedrijfsgebouwen willen neerzetten deze kosten zouden moeten dragen.

LTO/LLTB is daar tegen. Want waarom zouden zij moeten opdraaien voor die kosten, stellen zij. Maar door al decennia lang te lobbyen en te pleiten voor vergoedingen en sloopregelingen vinden zij het wel gerechtvaardigd dat de belastingbetalers (van Weert) daar voor zouden moeten opdraaien.

Het is trouwens enorm uitkijken met dit vraagstuk. Om te beginnen is er geen sprake van een vaststaande hoeveelheid afgeschreven bedrijfsgebouwen. Omdat het aantal bedrijven afneemt maar de agrarische productie niet (of in het geval van Weert: minder dan de afname van het aantal bedrijven) worden er voortdurend nieuwe meer efficiënte bedrijfsgebouwen gebouwd. Dat betekent dat sloop en/of herbestemming een geval is van „dweilen met de kraan open“. Herbestemming tegelijk met de bouw van nieuwe bedrijfsgebouwen door schaalvergroeters betekent dat de verstening van het buitengebied toeneemt. Bij een herstemming tot bijvoorbeeld opslagbedrijf of transport bedrijf betekent dat deze bedrijven in de toekomst verdere uitbreiding moet worden gegund of vergund. Een beleid van ruimhartige herbestemmingsmogelijkheden heeft de implicatie dat de verouderde bedrijfsgebouwen een (potentiële) waarde krijgen. Hetgeen eigenaren ervan zal weerhouden om de gebouwen op eigen kosten op te ruimen. Er zou ook lering moeten worden getrokken uit de ruimte voor ruimte regeling uit het verleden. Deze heeft niets opgelost. De verstening is niet teruggedrongen maar versterkt. Minder permanente bebouwing is vervangen door super permanente woningen, die niet altijd op de landschappelijk beste plaats staan.

Misschien is „niets doen“ een goede optie. Milieuschadelijke materialen zouden (eventueel met subsidie) kunnen worden weggehaald en de locaties zouden zich door de natuur de vrije loop te laten, kunnen ontwikkelen tot ecologische eilanden. En over een tijdje tot monumenten van een voorbije agrarische ontwikkeling, van agro-industriële monumenten.

Tot zover aanvullende analyses voor toch wel erg eenzijdig agribusiness gerichte belichting van een aantal onderwerpen.

11 Rol gemeente

Rest nog een beschouwing over de rol van de gemeente. De gemeente past heel veel bescheidenheid. Het is een illusie dat de gemeente een grote rol kan spelen in de sectorale ontwikkeling van de agribusiness, laat staan het bewerkstelligen van een omslag in de landbouw. Vanouds, in de ruimtelijke ordening was het gemeenten zelfs verboden de landbouwstructuur te beïnvloeden.

Veel van de voornemens die in het hoofdstuk 5 als concreet worden gekwalificeerd zijn helemaal niet concreet. Wij zien een grote ijver om „ontwikkeling“ van de landbouw mogelijk te maken. De nota ademt een groot commitment uit om de productie toch vooral in stand te houden, groei zelfs, meest „ontwikkeling“ genoemd. „Ontwikkeling“ pakt in de praktijk meestal uit als verdere schaalvergroting en intensivering. En „innovatie“ die zozeer door de gemeente (en de agribusiness) als toverformule wordt gehanteerd werkte in het verleden nogal eens averechts en nadelig uit voor de bescherming van publieke waarden waarvoor juist de overheid aan de lat zou moeten staan. Zo zijn de luchtwassers niet zozeer gebruikt voor milieuverbetering maar om schaalvergroting mogelijk te maken bij gelijkblijvende of gering afnemende milieubelasting. Waardoor vervolgens het probleem niet alleen in stand wordt gehouden maar zelfs hardnekkiger is geworden. Het drama van de gecombineerde luchtwassers is ook een voorbeeld waarbij de ijver van de overheid om „ontwikkeling“ van de landbouw mogelijk te maken averechts uitpakt en zelfs ten koste gaat van omwonenden.

In dit verband is zorgelijk dat de gemeente op voorhand commitment uitspreekt aan de nieuwe proefstalregeling. (p13). We willen in de herinnering roepen dat de oude proefstalregeling mislukt is, zelfs door de Rekenkamer gewogen en te licht bevonden. Voor de nieuwe proef-

stalregeling geldt dat een meetsysteem voor stank ontbreekt en er dus geen effectieve resultaatverplichting kan worden geformuleerd. Ook hier geldt het risico van meer stank in plaats van de beloofde minder stank. Korthedshalve verwijzen we naar de website van de burgerinitiatieven tegen veehouderijstank, www.max5odeur.nl. Zoekterm „proefstal“ intikken.

In verband met de ijver om „ontwikkeling“ van de landbouw mogelijk te maken is de sturingsfilosofie van de gemeente van belang. De gemeente kondigt op p 16 aan, (deels?) af te stappen van de controlerende en regulerende rol. En die rol deels in te ruilen voor een stimulerende en faciliterende rol. Ruimte bieden is het devies, inderdaad ook het motto van de omgevingswet.

Wij denken dat de controlerende en regulerende rol van de gemeente niet minder moet maar beter. Wij willen met name pleiten voor een scherpe normstelling. Die zou het vertrekpunt moeten zijn. Vanuit een scherpe norm kan vervolgens ruimte worden geboden aan bepaalde initiatieven. Omgekeerd, de huidige praktijk, waarbij de normstelling (uitzonderlijk) ruim is, leidt ruimte bieden nagenoeg altijd tot een blijvend hoge of iets lagere maar dan meer hardnekkige milieuvervuiling. Zie de voorbeelden hierboven van luchtwassers en stank. De agrarische tumult van vorig najaar laat ook zien dat „vervuilingsrechten“ op basis van zeer ruime normstellingen begrijpelijkerwijze met hand en tand worden verdedigd. Een beetje stimulerende en faciliterende rol van de gemeente Weert gaat daar echt geen verschil maken.

12 Slotopmerking

Wij vonden de nota (zeer) moeilijk leesbaar, moeilijk toegankelijk. Dat is des te meer bezwaarlijk als participatie wordt beoogd van groepen die niet beroepsmatig bij de materie zijn betrokken.

Containerbegrippen worden veelvuldig gebruikt. Deze verzamelbegrippen kunnen op tal van manieren worden geïnterpreteerd. Zoals dat van het begrip „verbinding“ waarvan wij inschatten dat dit begrip gebruikt wordt in een tiental, deels zeer uiteenlopende invullingen. Zo wijst het begrip verbinding in het ene geval op iets wat cross-sectoraal is en in een ander geval op iets in de relatie tussen producent en consument. En wat te denken van een zinsnede als „innovaties en proeftuinen die leiden tot vernieuwing“? (p13). Wij denken dat wij uit het wollige taalgebruik moeten afleiden dat de auteurs de materie niet helder voor ogen hebben. Wij stellen voor om de tekst voor te leggen aan een taalkundige voor eenvoudig taalgebruik.